

HET BELOOFDE LEVEN

Femmetje de Wind

Het beloofde leven

Liefde onder voorwaarden

the house of books

© Femmetje de Wind, 2020
Een uitgave van The House of Books, Amsterdam 2020
Omslagontwerp: Moker Ontwerp, Amsterdam
Auteursfoto: © Yvette Kulkens
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 5210 8
ISBN 978 90 443 5211 5 (e-book)
NUR 301

www.thehouseofbooks.com
www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn moeder

*Indien ik er niet ben voor mijzelf, wie is er dan voor mij?
Maar als ik er alleen voor mezelf ben, wat ben ik dan?
En indien niet nu, wanneer dan wel?*

Hillel, Pirkei Avot 1:14

DEEL I

Proloog

De sjoek in Jeruzalem, september 2017

In het centrum van Jeruzalem, tussen de Jaffastraat in het noorden en de Agrippastraat in het zuiden, ligt de Machanee Jehudamarkt – door de *Jeroesjalmi* liefkozend *sjoek* genoemd. Nauwe straatjes met kraampjes en stalletjes vertakken zich als het wortelstelsel van een oude eik door de vrome straten van de Heilige stad. Handkarren, hoog opgetast met citrusvruchten, staan naast toonbanken waarop *borekas* en *baklava* in dadelstroop liggen te wachten op de grijpgrage vingers van de *jeshiwebuchers*. Hier en daar zwicht een moeder onder het gejjengel van een kind voor een zakje Bamba of een felgekleurde zuurstok.

Als ik alleen was geweest, was ik bij elke kraam blijven staan om me te verwonderen, om de geuren op te snuiven, om te kijken naar de aubergines die het zonlicht weerkaatsen, of om te luisteren naar het roffelende geluid dat de gemarmerde watermeloen maakt onder de handen van de marktkoopman. Maar ik loop hier met Zelda, of beter gezegd, ik loop achter Zelda. Ik volg de deinende derrière van de vrouw van onze rabbijn. Ik mag haar niet kwijtraken in de groeiende mensenmassa. In mijn ene hand een plastic zak met vier net geslachte kippen, in de andere arm een bos verse munt. Ik denk

aan Max, wat zou hij trots op me zijn als hij me kon zien. Hij is in Amsterdam. Maar in mijn gedachten is hij steeds bij me.

Een slungelige jongeman in een driekwartjas met een koord om zijn middel komt ons tegemoet, zijn heupen wiegen als die van een snelwandelaar. Hij houdt twee gevlochten broden tegen zijn borst. Zijn haarlokken bewegen op het ritme van zijn voetstappen. Ik vergeet op tijd opzij te stappen waardoor zijn schouder tegen mijn borst botst. Hij begint me uit te foeteren. Ik versta simpel Ivriet, maar deze man spreekt snel. Zelda schiet me te hulp. Ze verontschuldigt zich voor me. De discipel, die nog niet alle mores van haar nieuwe omgeving kent, die nog niet begrijpt dat je opzijstapt als een jeshiwe-bucher op vrijdag in alle haast zijn inkopen doet, die niet snapt dat zijn tijd meer waard is dan de jouwe. De jongen klopt de aanraking van zijn jas alsof het een vlek is en knikt naar Zelda. Niemand vraagt naar mijn borst die tintelt onder de stof van mijn hooggesloten bloes.

Hoewel er veel klanten zijn, herkent de marktkoopman van de kruidenstal Zelda meteen. Zonder haar iets te vragen verzamelen zijn getrainde handen alles wat ze nodig heeft: *za'atar*, paprika-poeder, pijnboomspitten, anijszaad en een auberginekleurige smaakmaker die *sumac* heet.

'Dank je, Chaim,' zegt ze, op een toon alsof ze hem gerust wil stellen. 'God zegent je, Chaim.' Haar gezicht steekt bleek af tegen de gekleurde shawl die om haar hoofd gewikkeld zit.

'Nog meer Zeldele?' Zijn stem is niet rauw als die van een door-gewinterde verkoper, maar eerder fluwelig, zangerig. Hij is klein van stuk, heeft dikke huidplooiën in zijn nek en kleine fonkelende ogen. Hij maakt een geintje waarvan de inhoud me ontgaat maar zij glimlacht. Zo glimlacht ze niet naar Rav, haar man.

Rabbi Elimelech Nachman, of Rav, zoals wij hem noemen, is een *chacham*, een geleerde. De vader van onze *jeshiwe*. Een man die leeft om te leren en om ons te onderwijzen.

'Heb je pitjes?' vraagt Zelda als Chaim informeert of ze nog wat nodig heeft. 'Niet zoveel zout, Chaim-le.'

Met één ferme armbeweging slaat hij een papieren zakje open. ‘Ik heb alles voor jou, Zelde.’

Ze kijkt over haar schouder om te zien of ik er nog sta. Het lijkt alsof ze bloost. ‘De dokter zegt dat ik te veel zout eet, Chaim, ik moet om mijn gezondheid denken.’

Chaim draagt een gehaakte keppel. Er hangen kwastjes onder zijn overhemd uit, ze zijn groezelig. Achter hem, tegen de wand van zijn golfplaten kraam hangt een vergeeld papier dat, hoewel het geplastificeerd is, opkrult aan alle hoeken. Het is een *hechsjer*, een certificaat waarmee hij kan aantonen dat zijn spullen koosjer zijn. Ik vraag me af wat er *treife* kan zijn aan kruiden. Maar het gevaar kan van alle kanten komen. Zelde heeft me er al vaker op gewezen. Ik moet goed opletten, niet alleen wát ik eet, maar ook waar ik eet.

Ik ben hier nu een maand, maar nog steeds voel ik me soms een acteur op een set. De echte Sophie is in Amsterdam gebleven, ze is gaan werken zoals al haar medestudenten na het afronden van hun studie. Dat ik hierheen ben gegaan voor Max, dat er iemand in mijn leven is van wie ik zoveel houd dat ik bereid ben dit te doen, voelt nog steeds onwerkelijk.

Chaim vult het zakje uit een grote blikken trommel die onder de toonbank staat. De zonnebloempitjes die volgens hem wel zout maar minder zout zijn dan de normale, zijn een cadeautje. Zelde wil er niets van weten, maar Chaim laat haar betalen wat hij ervoor wil hebben. Zelde legt haar hand op haar hart en buigt haar hoofd, daarna pakt ze haar portemonnee en legt de *sjekkeles* op een schaalte op de toonbank. Fysiek contact is taboe. Ze heeft een mooi gezicht, haar huid is gevoed en soepel als die van een jonge vrouw terwijl ze toch niet meer zo jong kan zijn met zeven kinderen.

Ik pak de mand van de toonbank en glimlach naar hem. Hij glimlacht aarzelend terug, hij herkent mij niet. Ik ben de zoveelste student die achter Zelde aansjokt met een tas vol sjabbesboodschappen. Het zoveelste meisje dat er zo nodig bij wil horen. Maar hij weet niet dat ik een ander soort meisje ben. Dat ik eigenlijk al Joods ben,

zoals Max beweert. Een Jood in een niet-Joods lichaam. Ik stop de muntbladeren bij de kruiden.

‘We moeten opschieten,’ zegt Zelda, ‘de tijd dringt.’

De sjabbat nadert en de inwoners van Jeruzalem versnellen hun pas. Rokken kruipen omhoog langs haastige benen en worden even snel weer naar beneden geduwd door godvrezende handen. Kinderen worden meegesleurd aan hun mouwen. Mannen zeulen met watermeloenen en flessen *kidoesj* wijn. Wandelwagens liggen vol eten.

Iets na het middaguur komen we thuis. Door de openstaande ramen dringt de bedrijvigheid van de Heilige stad binnen. Tot op het laatst wordt er gekookt, gekruid, geschrobd, geschreeuwd, gerend en gepoetst. Ze komt altijd, de sjabbat. In de winter wat vroeger dan in de zomer, maar geen vrijdag uitgezonderd.

Als het gaat schemeren weet iedereen dat het moment daar is om de laatste zaken af te ronden. Alles wat niet afgekomen is moet nu vierentwintig uur wachten. Als de sirenen in loeiende uithalen hun verlossende lied zingen en de stad piepend en krakend tot stilstand komt, worden de resultaten van de inspanningen zichtbaar. De sjabbatbruid wordt met alle egards ontvangen in een schoon, opgeruimd huis dat ruikt naar kippensoep, gefilde fisj en *chulent*. Een huis waar kinderen gewassen en in hun mooiste kleren op de bank zitten te wachten. Een huis waar het lijkt alsof niemand zich enige inspanning heeft getroost, alsof alles vanzelf gaat. Dat huis is het toneel van saamhorigheid, van harmonie en toewijding en niemand zal het wagen in de vierentwintig uur die volgen een blik te werpen op de rommelige coulissen.

Om tien voor halfzes legt Zelda haar kookschoort af en verdwijnt naar haar slaapkamer. Als ze terugkomt lijkt ze op een bruid, in een witte vormeloze jurk van satijn met een sjeke sjabbatpruik op. In het bijzijn van haar kinderen ontsteekt ze de twee kaarsen die in grote zilveren kandelaren op het dressoir staan. Ze vouwt haar handen voor haar ogen en prevelt: *‘Baroeg ata adonaij, eloheinoe*

melech haolam. De meisjes doen mee. Ik vraag me af wat ze ziet als ze haar ogen sluit. Ik doe mijn ogen dicht en zie Max. Hij legt zijn hand op mijn schouder en zegt de *bracha* met me mee. *Asjer kidesjanoë, bemitswotav wetsiewanoë, lehadliek ner sjel sjabbat*.

En dan is er even niets. Alhoewel, mijn werk begint nu pas echt.

Hoofdstuk 1

Het Rijksmuseum

Toen ik Max ontmoette werkte ik als hostess op een *charity* gala in het Rijksmuseum in Amsterdam. Het was mijn eerste opdracht voor Van der Voer Catering. Ik moest zwarte kleding en nette schoenen aan. Meer instructies kreeg ik niet. Ik droeg altijd gympen. En het paar hakken dat ik had bewaarde ik voor de gala's van onze studentenvereniging.

Het was midden februari en het vroom lichtjes, af en toe dwarrelde er een vlokje sneeuw naar beneden. Op straat was het glad, de mensen schuifelden naar de kroegen en restaurants rond het Leidseplein. Behoedzaam fietste ik vanaf de Keizersgracht via de Weteringschans naar het Rijksmuseum dat me die avond anders voorkwam, waarschijnlijk omdat ik er nooit naar had gekeken als een plek waar ik zou werken.

Door de teammanager werd ik bij de ingang gezet. Ik kreeg een dienblad vol glazen champagne. Het blad was zwaar, ik had beide handen nodig om het recht te houden. Steeds als het wat lichter werd vulde een collega de voorraad aan. Mijn hakken waren te hoog, dat merkte ik al na tien minuten stilstaan, mijn tenen drukten tegen de plastic binnenkant van de schoen.

De meeste mensen pakten een glas en keken niet naar mij. Ze hadden het dienblad net zo goed op een sokkel kunnen zetten, bedacht ik me net toen een man van een jaar of veertig vriendelijk groette. ‘Goedenavond. Alles onder controle?’ Hij pakte geen glas van mijn tray. De draaideur zwiepte een golf koude lucht naar binnen, en het leek alsof mijn schoenen nog een maat kleiner waren geworden, maar ik zei hem dat het prima ging, uitstekend zelfs. Ik glimlachte vriendelijk zoals mevrouw Van der Voer me tijdens het sollicitatiegesprek had opgedragen. *Alles voor de klant. Nee is geen mogelijkheid. Een glimlach is gratis.* Deze baan betaalde uitermate goed en ik had geld nodig dus ik deed wat ze me gevraagd had.

‘Is dat niet zwaar?’ informeerde hij ondanks mijn pose. ‘Kom, laat me je helpen.’

Hij pakte twee glazen, liep weg, zette de glazen een paar meter verderop op een statafel en kwam weer terug.

‘Lucht dat wat op?’

Ik lachte. Ik had niet verwacht dat hij met me wilde blijven praten. Mijn antwoord op zijn eerste vraag was er op gericht geweest hem het gevoel te geven dat hij door kon lopen zonder zich schuldig te voelen.

‘Dank u wel, meneer.’ Mijn glimlach was er nog steeds, maar ik begon te twifelen of ik er wel goed aan deed. Misschien kreeg hij niet de juiste indruk en verwarde hij een glimlach met een flirt?

‘Meneer?’ vroeg hij verbaasd. Hij bekeek zichzelf. Het was waar, hij viel uit de toon vanwege zijn leeftijd, de meeste gasten waren grijs, kalend en boven de zestig. Hij droeg geen pak maar een strak gesneden pantalon en een jasje. Een veertiger met een getekend gezicht, maar zijn ogen stonden nieuwsgierig en zijn mond had iets liederlijks.

‘Ach ja, ik word oud,’ constateerde hij gelaten. Zijn felblauwe ogen keken me onderzoekend aan. ‘Ik hou altijd het gevoel dat ik net als jij nog ergens in de twintig ben.’

Ik wist niet zo goed wat ik moest zeggen. Ik wist überhaupt

niet of ik nog wel iets moest zeggen. Was het de bedoeling dat de champagne dragende sokkel ook echt met gasten in gesprek ging? Of was een glimlach voldoende?

Mijn stilzwijgen deed hem kennelijk vermoeden dat hij te ver was gegaan.

‘Excuseer me voor mijn vrijpostigheid. Ik zal me eerst netjes voorstellen voordat ik op slinkse wijze naar je leeftijd infomeer. Mijn naam is Max.’ Hij haalde zijn hand door zijn donkere krullen.

‘Ik ben Sophie.’ Ik had ook iets willen doen met een hand door mijn haar, maar ik kon nauwelijks bewegen.

Hij bleef me aankijken alsof er nog meer was.

‘Ik ben zevenentwintig,’ zei ik snel.

Een kappersbaardje sierde zijn lichtgetinte huid. Misschien was er in een vorige generatie wat Indisch bloed in zijn DNA gemorst.

‘Is dit je werk?’

‘Mijn bijbaan, ik studeer nog.’ Ik wilde niet dat hij me aanzag voor een simpele serveerster.

‘Ik was pas negentwintig toen ik mijn studie afrondde.’ Hij grijnsde. ‘Behalve mijn ouders heb ik daar nooit een mens over horen klagen.’

Ik lachte fijntjes. De glazen trilden.

‘Het is goed dat je de tijd neemt. Je kunt je hele leven nog werken,’ zei hij alsof hij dat niet van plan was.

Ik knikte.

‘Wat studeer je?’

‘Cultuurwetenschappen.’

De geëigende reactie op mijn studie was er meestal een in de trant van ‘aha-geen-idee-wat-je-wilt-dus’. Maar Max knikte geïnteresseerd. ‘Je hebt vast een boeiende geest.’

‘Dank u wel voor het compliment.’

‘Zeg toch vooral “je”. We kennen elkaar al zeker vijf minuten.’

‘En u? Sorry, wat ben jij na je studie gaan doen?’ Ik had meteen spijt van mijn rare vraag, helemaal toen een beeldschone vrouw

Max op zijn schouder tikte en ik van gesprekspartner weer veranderde in de champagne torsende sokkel.

‘Max, *my darling!* Hier ben je! Sorry dat ik wat later ben, het liep uit bij de kapper.’ Ze sprak heel luid, er was geen ontkomen aan. ‘Hoe vind je het?’ Ze schudde haar volle bos los over haar met fluweel bedekte schouders. Haar jurk omsloot bijna haar hele lijf, maar was toch niet ondubbelzinnig over haar rondingen. In een andere situatie zou ik waarschijnlijk zijn weggelopen, maar mijn nieuwe baan dwong me ertoe te blijven staan en professioneel te glimlachen.

‘Ik ben zo blij dat we eindelijk weer een avondje samen op pad zijn.’ Ze lachte haar keurig in het gareel staande tanden bloot en vleide haar lichaam tegen het zijne. Ze deed me denken aan een kat op zoek naar eten. Max klopte op haar arm. Wilde hij haar afremmen, geruststellen, betuttelen? Aan zijn neutrale gezichtsuitdrukking kon ik het niet aflezen. Ze veegde een pluk uit haar gezicht die aan haar lipgloss was blijven plakken. Een verticaal rijtje diamanten hing als schitterende regendruppels aan haar oorlel.

Max keek naar me met een verontschuldigende blik terwijl de woorden van zijn vrouw als hagelsteentjes over ons heen vielen. Tussen ons was het stil, zoals het stil kan zijn tussen mensen die elkaar juist veel te zeggen hebben.

‘Max? Luister je wel? Ik zei dat de oppas zo geweldig is, de kinderen lagen al in bed toen ik...’ Mijn wangen gloeiden en mijn hartslag versnelde. Aarzelend schoof ik een stapje opzij, alsof ik door me te bewegen letterlijk los kon komen van de situatie. Maar mijn beweging bracht alles uit balans. De glazen begonnen te schuiven, als skiërs gleden ze één voor één het blad af waarna ze te pletter vielen op de marmeren vloer. Een hels kabaal dat iedereen leek te waarschuwen voor mijn onbekwaamheid galmde door de museumhal. Max en zijn vrouw stapten geschrokken naar achter. Ik bleef stokstijf staan terwijl de champagne tegen mijn panty spatte.

‘Kom,’ zei Max’ vrouw. ‘We gaan.’

Ik had gefaald. Ik, Sophie de Leeuw uit Diemen-Zuid, moest ook niet denken dat ik recht had op de aandacht van zo'n innemende, beschaafde, succesvolle man. Dat soort mannen was voor vrouwen van een andere komaf. Niet voor een meisje uit het fietsenrek van Amsterdam dat opgegroeid was met een moeder in de bijstand en een vader die het niet de moeite waard had gevonden te blijven.

Een collega kwam aangesneld met stoffer en blik. Hij schoof met zijn schoen het glaswerk wat naar elkaar toe. 'Wat gebeurde er?'

'Iemand liep tegen me op.'

Ik zakte door mijn knieën en veegde de scherven van mijn ongemak bijeen met de stoffer.

'Dat blad was vast loodzwaar.' Hij hurkte naast me neer. 'Het is je eerste klus, hè? Ik heb je nooit eerder gezien.'

'Klopt. En ik kan er niets van.'

'Scherven brengen geluk.'

'Fijn,' zei ik, meer om hem gerust te stellen dan mezelf. Ik keek naar het blik en dacht aan mijn leven, een bestaan dat net zo ongerijmd voelde als deze hoop glassplinters. Nog een paar maanden en dan zou ik afstuderen in een vakgebied dat door sommigen werd geduid als een modieuze maar nietszeggende interdisciplinariteit. Ik had geen familie, geen relatie, en binnenkort ook geen bijbaan meer.

Mijn collega legde zijn hand op mijn schouder. 'Ze ontslaat je heus niet. Je bent heel representatief, of beter gezegd, heel mooi.' Hulpeloos haalde hij zijn schouders op. Ik slikte, voelde dankbaarheid voor zijn woorden maar kon geen manier bedenken om daar uiting aan te geven. De jonge trooster was ook student. Hij was knap en vermoedelijk single. Zo'n jongen waar niets op aan te merken was, in zijn blik geen spootje pijn. En toch, ik werd koud noch warm van hem.

'Mevrouw De Leeuw,' een lage stem, 'heeft u even?'

Ik keek op. Het statige postuur van mevrouw Van der Voer rees boven me uit. Ze had een lachje om haar mond, maar ze zag er niet blij uit.

‘Ja, natuurlijk mevrouw,’ schutterde ik en ik kwam omhoog.

‘Ik begrijp dat u nog wat moeite heeft met het rechthouden van de dienbladen?’ Haar vragende toon verlangde niet per se een antwoord. Ik staaarde naar het blik waarop het kapotte glas lag en mompelde dat ik bereid was te leren.

‘Prima,’ antwoordde ze, ‘maar dat doen we vanavond achter de schermen. Dit is een belangrijke opdrachtgever, we kunnen ons niet nog meer ongelukken permitteren. Dat zult u met mij eens zijn.’

Ik was het volkomen met haar eens. Ik vond het niet erg gedegradeerd te worden tot keukenhulpje, maar ik baalde wel dat ik Max niet meer zou zien. Ik had gehoopt hem later op de avond mijn excuses te kunnen maken voor mijn gestuntel.

Toen de gasten aan tafel waren gegaan, kwam een collega in paniek de keuken in waar ik dilletopjes stond te knippen. Uit flarden van haar zinnen kon ik opmaken dat er een gast was die ontevreden was met de wijze waarop zij de wijn schonk. Mevrouw Van der Voer luisterde aandachtig, vervolgens keek ze om zich heen en sprak op luide toon: ‘Zeg, is hier iemand Joods?’

In een reflex stak ik mijn hand op. De waarschuwende stem van mijn moeder klonk in mijn hoofd: *zeg dat nou maar tegen niemand*. Ik keek naar de berg dilletopjes en voelde hoe mijn hand langzaam omlaag zakte. Maar mevrouw Van der Voer had me al gezien. Ze koerste als een slagschip op me af. ‘Dat dacht ik al,’ zei ze zelfvoldaan. ‘Je ziet er Joods uit met dat donkere haar en die...’ Ze stopte even alsof ze zich iets herinnerde. ‘Kom je toch nog van pas.’

Ik moest met haar meelopen. Ik wurmde mijn voeten in de pumps en haastte me achter haar aan. ‘Sommige Joden drinken alleen koosjere wijn.’ Ze keek over haar schouder. ‘Sommige Joden willen ook nog dat de wijn geschonken wordt door iemand die “honderd procent Joods” is.’ Ze maakte met haar handen aanhalingstekens in de lucht. Ik knikte uit beleefdheid. Waar had

ze het over? Het klonk gestoord. En daarbij, ik was niet honderd procent Joods. Ik had alleen een Joodse vader.

Toen we bij het gordijn stonden nam ze me geringschattend op. 'Ik vertel je toch niets nieuws?'

Ik schudde mijn hoofd. Ik wilde haar bewijzen dat ik haar zeker van dienst kon zijn. En wie zou merken dat ik geen Joodse moeder had?

'Aan tafel 15 zit een stel dat koosjer eet.' Ze wees naar een tafel midden in de zaal. 'We hebben koosjere maaltijden en koosjere wijn verzorgd, maar een koosjere schenker, daar hadden we niet aan gedacht.' Ze keek naar me met een blik alsof ik daar ook schuldig aan was. 'Dus, zou jij de wijn kunnen inschenken?'

Ik kreeg het benauwd. Ik had eigenlijk geen idee of ik dat kon. Ja, ik kon het fysiek wel, maar bedroog ik de zaken niet? Bij nader inzien leek het me voor iedereen beter als mevrouw Van der Voer iemand anders zocht. En toen zag ik Max. Hij zat aan tafel 15.

'Fijn,' zei mevrouw Van der Voer die mijn zwijgen als een ja interpreteerde. Ik kreeg een fles wijn en een kurkentrekker in mijn handen geduwd. Want ook het ontkurken, zo begreep ik, moest door een échte Jood aan tafel gebeuren.

Max was geanimeerd in gesprek met zijn buurman. O, mijn God, dacht ik, welke God dan ook, en ik probeerde met eerbied aan een hogere macht te denken. Laat me het niet verknallen. Op witte kaartjes stonden hun namen in sierlijke letters geschreven. *Meneer Polak. Mevrouw Polak.*

'O, jij,' zei zijn vrouw toen ze zag dat ze in mij een 'Joodse schenker' hadden gevonden. 'Doe je wel voorzichtig?' Ze lachte kort en een tikkeltje minzaam. 'Ze heeft net een heel dienblad met champagne over ons heen laten vallen,' zei ze tegen haar buurvrouw, die dat heel vermakelijk vond. 'Kan ik de fles even zien?'

Ik toonde haar de fles. Ze zocht het etiket met haar ogen af. Toen legde ze haar vinger op de 'K' die omcirkeld was, als een keurmerk.

'Dank je,' zei ze. 'En jij bent Joods?' Ik had geen omcirkelde 'k'

waaraan ze dat kon zien. Een knikje moest genoeg zijn. ‘Geweldig.’

‘Maar ik doe er helemaal niets aan,’ voegde ik er snel aan toe.

‘Zolang je het maar bent,’ antwoordde ze.

Ik knikte.

‘Nou, dan mag je de fles openmaken.’

Routineus sneed ik met het mesje de loden dop los waarna ik de trekker in de kurk schroefde en die er met weinig moeite uit trok. Ik liet de goudgele Viognier in het bolvormige glas rollen. Dit had ik vaker gedaan in de beginjaren van mijn studententijd toen ik de ouderejaars moest serveren op hun gala’s.

‘Max, wil jij wijn?’ Ze legde haar hand zorgzaam op zijn schouder.

Hij keek om, hield zijn hoofd een beetje scheef en grijsde. ‘Jij! Dacht ik het niet.’ Zijn stem klonk licht geamuseerd. ‘Een van ons?’

Ik knikte vlug. Mijn ademhaling versnelde, ik was bang dat hij meer vragen voor me had. Mijn ontmaskering was slechts een kwestie van tijd. Ik was niet ‘een van ons’. Ook al had ik dat op dit moment wel graag willen zijn.

‘De verrassing van de avond!’ Max wisselde een blik van verstandhouding met zijn vrouw.

Wat bedoelde hij daarmee? Was ik de verrassing? De wijn? Nu niet trillen. Ik schonk zijn glas tot de helft vol. Hij bekeek de handeling met interesse. Hij nam een slok en liet de wijn rondgaan in zijn mond. Hij had iets gedistingeerds, iets verfijnds, iets vrouwelijks zonder dat het afbreuk deed aan zijn mannelijkheid. Mijn hand begon te trillen. Ik was ineens doodsbenauwd dat ik de fles zou laten vallen, in duizend stukken net als die champagneglazen. Ik wist dat ik dat kon.

‘Hoe heet je, meisje?’ vroeg mevrouw Polak.

‘Ze heet Sophie,’ zei Max nadat hij de wijn had doorgeslikt. Ik werd warm vanbinnen alsof ik zelf die slok had genomen.

‘Dus we zien je nog wel terug vanavond, Sophie...?’

Ik knikte.

‘Sophie... en verder?’

‘Sophie de Leeuw, mevrouw.’

De spiertjes rond haar mond ontspanden. Had ik toch nog iets aan mijn vader.

‘Zeg maar Feiga,’ zei ze, ineens een stuk vriendelijker.

‘Van deze wijn drink ik vanavond vast een hele fles,’ zei Max een beetje stoerig. Het leek alsof hij bevestiging zocht voor zijn voornemen bij zijn vrouw.

Ik maakte me zo elegant mogelijk uit de voeten, hopend dat hij me met zijn ogen zou volgen.

Het enige wat ik de rest van de avond hoefde te doen was de glazen van meneer en mevrouw Polak in de gaten houden. Het echtpaar Polak dronk echter matig. Mevrouw Polak nipte wat en Max dronk vermoedelijk alleen om mij af en toe naar de tafel te kunnen roepen. Het leven van een Joodse schenker was weinig enerverend. Dat betekende niet dat ik er niet van genoot, hem stiekem van achter het gordijn gade te slaan en daar nog voor betaald krijgen ook.

Tegen elf uur moest ik even naar de wc. Ik had net de glazen bijgevuld en vermoedde geen acute dorst. Bij terugkomst zag ik dat ze verdwenen waren. Een lege afgeschoven stoel, een verwrongen servet op tafel, het omgevallen kaartje met zijn naam, dat was alles wat er van hem over was. Had de oppas alarm geslagen? Was er iets met de kinderen? Hoe dan ook, hij was weggegaan zonder gedag te zeggen.

De teleurstelling en de schaamte over de afwijzing die ik voelde, bonkten tegen mijn borst. Natuurlijk betekende dit niets voor hem. Ik zou in dit werk wel vaker aardige mensen tegenkomen, gasten die met me zouden flirten misschien, maar daar kon ik verder niets aan ontlennen. Max was slechts beleefd geweest en ik had er van alles in willen zien.

Rond middernacht was ik klaar met mijn werk. Sneeuw had de stad bedekt. De spots die de gevel van het museum uitlichtten lieten hun strooilicht op het trottoir vallen. De nacht kreeg geen

voet aan de grond, alles leek verlicht. Mijn fiets stond tegen het hek geleund, een hoopje poeder lag op het zadel. Geconcentreerd schuifelde ik erheen. De sneeuw was dieper dan ik dacht en het koude water drong al snel door mijn panty heen. Ik vroeg me af of ik misschien een taxi moest bellen, maar ik wilde mijn zuurverdiende centen niet verkwanzelen aan een ritje.

Op het moment dat ik mijn sleutel in het slot stak leek het alsof ik iemand mijn naam hoorde roepen. Ik keek om me heen. Een jongen in een trainingspak kwam op me af lopen.

‘Wil je een lift?’ Toen ik beter keek zag ik dat het Max was. Hij wees op een grote auto die een stukje verderop met knipperlichten aan half op het trottoir geparkeerd stond.

‘O, hoi,’ zei ik, alsof ik niet meteen dacht aan zijn vrouw, de oppas, hun plotselinge vertrek en de belofte die ik mezelf had gedaan me niet meer te laten meevoeren op fantasieën. ‘Nee, ik heb een fiets, dank je.’

Kalm kwam hij nog wat dichterbij. ‘Ik had het gevoel dat we nog niet uitgesproken waren.’ Zijn nette schoenen had hij verwisseld voor een paar Nike’s.

‘We hadden niet echt een gesprek, toch?’

‘Ik wel met jou. Een lang gesprek zonder woorden.’

Het leek wel alsof alle lampen van het Rijksmuseum op mij gericht werden. Ik begon te blozen.

‘Zal ik je echt niet even een slinger geven? Het is glad.’

‘Nee, dank je.’ Ik probeerde stellig te klinken. Ik dacht weer aan de ellende die ik me op de hals zou halen door me in een avontuur te storten met een niet-beschikbare man. Ik haalde mijn fiets van het slot en manoeuvreerde het wiel net langs zijn been. Ik rook zijn kruidige parfum vermengd met de frisse geur van schoon wasgoed. ‘Nou, dag dan maar,’ zei ik dapper, ‘wie weet tot ziens.’

Hij keek vertwijfeld.

‘En... de groeten aan je vrouw.’

Ik zette één voet op de trappers en stapte zo elegant mogelijk op.

Glibberend fietste ik naar beneden, een diep spoor in de maagdelijke sneeuw achterlatend. Bij de Stadhouderskade maakte ik een wijde bocht. Gelukkig was er nauwelijks verkeer.

‘Hé, wacht!’

Ik durfde niet achterom te kijken maar ik hoorde dat hij achter me aan kwam.

‘Sophie, wacht even.’ Hij schreeuwde. ‘Dat was niet mijn vrouw!’

Hij liep bijna naast me. Ik hoorde de sneeuw onder zijn zolen knarsen.

‘Wacht nou even,’ hijgde hij en hij gebaarde dat ik moest stoppen.

Ik wilde wel stoppen maar mijn rem werkte niet. De banden slipten en ik verloor mijn evenwicht. Voor zijn voeten viel ik op de grond.

‘S-s-sorry, sorry,’ stotterde ik. ‘Normaal ben ik echt niet zo onhandig.’ Ik richtte me op, sloeg de sneeuw van mijn jas en probeerde overeind te krabbelen. Maar Max zakte door zijn knieën. Zijn krullen leken nog zwarter dan eerst. Zijn hoofd was nu vlak bij het mijne. Hij nam me geamuseerd op alsof hij dit alles precies zo geregisseerd had. Toen ging hij naast me op de grond zitten en liet zijn hoofd in een bijna gelukzalig gebaar achterover zakken. Hij sloot zijn ogen en glimlachte.

Hoofdstuk 2

De Keizersgracht

Midden in de nacht schrok ik wakker. Er lag iemand naast me die een zacht, onregelmatig keelgeluid voortbracht. Op de tast zocht ik mijn telefoon, maar die lag niet op mijn nachtkastje. Ik ging op mijn rug liggen en staarde naar het donker, wachtend totdat mijn wezen weer zou samenvallen met tijd en plaats.

We waren naar Café Walem gegaan. Hij had tot mijn stomme verbazing de niet-koosjere wijn gedronken die de barman met een zekere onverschilligheid voor ons inschonk. Het was zijn zus. Zij was vroom, veel vromer dan hij. Maar in haar bijzijn hield hij zich aan haar regels. De regels die ze van huis uit hadden meegekregen maar waaraan hij zich ontworsteld had.

Er kwamen nog meer herinneringen terug, de champagneglazen, de sneeuw, de pregnante geur in zijn auto, een mengeling tussen hout en leer. Ik kon me alleen niet meer voor de geest halen hoe Max in mijn bed terecht was gekomen. Ik ging op de rand van het bed zitten. Mijn hoofd voelde zwaar. Mijn tenen waren nog steeds gezwollen. Ik beloofde mezelf dat ik die hakken nooit meer zou dragen. Een steek trok van mijn slaap naar mijn linkeroog. Ik masseerde met mijn vingertoppen de plek tussen mijn neus en

wenkbrauwen. Ik had een paracetamol nodig.

Max lag met zijn kleren aan op het dekbed. Dat stemde me gerust. Ik had geen gekke dingen gedaan. Uit een la onder mijn bed haalde ik een deken tevoorschijn en legde die over hem heen. Hij bewoog even met zijn hoofd maar werd niet wakker. Het zachte gesnurk hield wel op. Een streep lantaarnlicht dat door een kier in mijn gordijnen naar binnen viel, landde op zijn haar. Ik keek naar zijn gezicht waar denkrimpeltjes schaduwen kerfden in zijn voorhoofd.

Max was onmiskenbaar een man. Ik had nog nooit een echte man in mijn bed gehad, wel jongens die deden alsof ze echte mannen waren. Knapen met vette haren, magere lichamen, scherpe kaaklijnen en veel ongeduld in hun lendenen. Jongens met *vieze hoodies* die stonken naar bier en *grubbah* en die na de daad in hun ranzige onderbroeken schoten om als dieven in de nacht te verdwijnen.

Ik bleef een tijdje staan kijken, ook omdat ik het ongemakkelijk vond weer naast hem te gaan liggen. Het voelde alsof ik daarmee zijn integriteit schond, alsof dit niet mijn maar zijn bed was. Maar mijn hoofd voelde zwaar en ik ging toch weer liggen. Ik staaarde naar de klamboe die in een wrong boven mijn bed hing. Ik moest dat ding eraf halen, het had geen enkel nut. Langzaam gleed ik weg.

Ik droomde over flessen wijn die ik moest verhuizen van het Museumplein naar mijn kamer aan de Keizersgracht. Max zei: 'Ik kan je pas zoenen als we alle wijn hier naar boven hebben gebracht. Anders ben je niet koosjer.' Hij lachte, maar ik twijfelde of die lach uiting gaf aan de onzinnigheid van zijn voorwaarde of dat het ging over de bespottelijkheid van mijn poging hem op die manier voor me te winnen.

Toen ik wakker werd lag de deken in een zielloos hoopje aan het voeteneind. Zijn plek was leeg. Ik slikte de teleurstelling weg. Nog geen twaalf uur geleden had ik hetzelfde gevoel gehad bij het zien van de lege stoelen. Ik corrigeerde mezelf. Nu was het anders. Er

was geen vrouw, er waren geen kinderen, er was geen enkele goede reden om zomaar te vertrekken. Behalve misschien dat hij spijt had?

Ik pakte mijn telefoon die tussen het nachtkastje en het bed was gevallen. Kwart over negen. Geen berichten. Ik sloot mijn ogen en liet de iPhone op mijn borstbeen rusten. De kamer bewoog alsof ik nog steeds dronken was. Ik draaide me op mijn linkerzij en drukte mijn neus in het kussen waar de kruidige parfum van Max uit opsteeg. Het maakte me misselijk. Ik moest opstaan, maar elke beweging voelde als een te grote inspanning. Ik moest aan mijn scriptie werken, maar de slaap bleef me roepen en ik gleden opnieuw weg.

Pas om één uur 's middags lukte het me uit bed te komen. In de keuken van ons huis liep ik tegen Anne Claire op.

‘Hoe was het?’

‘Wat?’

‘Je nieuwe baan natuurlijk.’

‘O sorry, ja, ging goed.’

‘Geen dank.’

‘Dank je.’

‘Je loopt weer lekker te dromen, Sophie.’ Anne Claire schonk een grote hoeveelheid opgeschuimde melk in haar koffiebeker en ging op het aanrecht zitten. Ze droeg een herenoverhemd en een boxershort. Haar nagels waren feloranje gelakt. Anne Claire, of AC zoals we haar noemden, had dit baantje voor me geregeld. Mevrouw Van der Voer was een vriendin van haar ouders en AC scheidde er genoeg in dingen voor anderen te regelen. Net als haar vader. Hij was niet alleen een man met een goed netwerk, hij had ook een grote vastgoedportefeuille. Wij huurden van hem tegen een schijntje van de prijs waarvoor hij het zou kunnen verhuren. Ik had geluk gehad. Ik zat bij AC in het jaar en we zaten in hetzelfde dispuut. Ze had me op de eerste dag van de ontgroening gevraagd of ik op het huis wilde komen wonen. Ik woonde nog bij mijn moeder en ik wist niet hoe snel ik ja moest zeggen. Zo kocht AC bij

aanvang van onze studie meteen acht vriendinnen. En hoewel de andere meiden dikke vriendinnen waren geworden, voelde ik me na al die jaren nog steeds een buitenstaander.

‘Ik hoorde je vannacht binnenkomen met een jongen.’

‘Een man.’

‘Oeh, sexy. Hoe oud?’

‘Hij is vijftien jaar ouder.’

‘Goeie *catch!* Word je eindelijk volwassen,’ giechelde ze. ‘Die mannen begrijpen de wereld. Mijn vader is twaalf jaar ouder dan mijn moeder. Geweldig huwelijk. Ik zou willen dat ik zo’n man als mijn vader ontmoette. Joost is zo’n... zo’n baby. Maar ook een schat.’ Ze keek omhoog. ‘Nou goed, hij is dus 42. Is hij getrouwd? Heeft hij kinderen?’

‘Dat niet. Maar hij is Joods.’

Ze nam een slok en verslikte zich bijna. Niemand op het huis wist dat ik een Joodse vader had.

‘Dus hij zit goed in de kwartjes?’

‘Serieus? Is dat waar je aan denkt?’ Ik vulde de waterkoker.

‘Nou, kan toch geen kwaad?’ Ze sprong van het aanrechtblad. ‘Met kwartjes koop je hartjes, zegt mijn vader altijd. Maar ik moet gaan, heb zo college. Doei!’

Max wist waar ik woonde. Ik wist niets van hem. Ik had alleen een naam, die exotisch klonk maar zo universeel was als wat. Max Polak leverde ruim vijf miljoen hits op op Google. Het waren vooral oorlogsverhalen die bovenkwamen. En een verhaal over een Amerikaanse atleet. Maar geen van de zoekacties leidde naar mijn verdwenen Don Juan. Het begon wel lang te duren, het was al vrijdagavond. Zou hij echt niets meer laten horen?

Twee dagen later moest ik van mezelf de realiteit onder ogen zien. Hij was weg. Met de noorderzon vertrokken zoals mijn moeder zou zeggen. En ik bedacht me dat mijn obsessieve gedachten slechts één doel dienden, dat van afleiding van waar het

eigenlijk om moest gaan: het afronden van mijn scriptie.

De waarheid was dat ik geen zin had mijn scriptie af te ronden omdat dat betekende dat ik het huis moest verlaten. Dat waren de regels. Ik had alleen geen idee waar ik dan heen moest gaan. Al mijn huisgenoten hadden een relatie, gingen samenwonen of hadden een ouder die financieel bijsprong. Maar waar moest ik heen na deze studententijd die ik, eerlijk is eerlijk, niet eens als een hele gelukkige tijd had ervaren? Ik had het overleefd, meer niet. En dat terwijl mijn moeder steeds zei dat dit de gelukkigste tijd van mijn leven moest zijn.

Misschien had ik stiekem gehoopt dat Max me kwam redden. Maar dat was niet het geval. Sterker nog, met zijn komst en zijn al even onverwachte vertrek benadrukte hij dat er niemand was om me te verlossen. Ik moest mezelf redden.

Toen ging mijn telefoon. Een 020-nummer.

‘Met Max.’ Mijn hart sloeg over.

‘Hoe kom je aan mijn nummer?’ Het was het enige dat ik kon uitbrengen.

‘Bel ik ongelegen?’

‘Nee, nee,’ stamelde ik.

‘Dit nummer heb je me zelf gegeven.’

‘Ik?’

‘Weet je dat niet meer? Je hebt mijn nummer ook. Opgeslagen in je telefoon onder “De Rijksmuseum-man”.’

‘Ik zie het niet in mijn beeldscherm.’

‘Ik bel vanaf de zaak. Je zei dat ik je niet moest proberen te veroveren, dat je een geëmancipeerde vrouw bent en dat jij mij wel zou bellen. Maar ik heb nu drie dagen gewacht en ik begin wat ongeduldig te worden.’

In zijn woorden hoorde ik mezelf praten. Zo kon ik klinken als ik te veel had gedronken, dan groeide mijn eigenwaarde. De realiteit was weerbarstiger.

‘Goed dat je belt,’ zei ik nu zo neutraal mogelijk. ‘Ik had er

helemaal niet meer aan gedacht.’ Ik wilde voorkomen dat hij zou merken hoezeer hij me al in de tang had.

Het bleef even stil en ik vroeg me af of ik mijn kaarten overspeelde door me stoer op te stellen. De waarheid was dat ik bang was. Doodsbang. Mijn hart klopte snel en mijn handpalmen waren zo vochtig dat mijn telefoon bijna uit mijn hand gleed.

‘Ga je mee naar de film?’ vroeg hij nonchalant. Het klonk zo eenvoudig. En dat was het ook. Maar de ‘ja’ stakte in mijn keel. ‘Als je niet wilt, moet je het gewoon zeggen, hoor.’

‘Dat is-is het niet,’ hakkelde ik. ‘Ik moet er alleen even over nadenken.’

‘Bel mij maar,’ zei hij, ‘als je hebt nagedacht. De Rijksmuseumman, niet vergeten, hè?’ Hij hing op. Ik keek verbouwereerd naar het toestel, veegde mijn hand af aan mijn broek en probeerde na te gaan wat er zojuist precies gebeurd was. Maar de herinnering aan het gesprek vervloog snel. Het effect ervan niet.

Vanaf dat moment kon ik me niet meer concentreren op mijn scriptie. Een leger hormonen nam bezit van mijn brein. Irrationele gedachten, met aan fysieke pijn grenzende onzekerheid en alles wat hoort bij een eerste fase van verliefdheid, gijzelde mijn wezen. Zelfs mijn eetlust verdween. Ook slapen werd een beproeving. Ik dacht alleen nog maar aan hem en hoe stom ik was geweest hem af te wijzen. Dit was wat ik deed als het spannend werd. Wegkruipen. Onderduiken. Verdwijnen. En hij was maar een telefoontje van me verwijderd, maar toch durfde ik niet te bellen. Kom zeg, zei ik tegen mezelf, je bent toch een geëmancipeerde, zelfstandige vrouw? Waar ben je bang voor?

Hoofdstuk 3

Het Rembrandtplein

Het duurde bijna een week voordat ik de moed bij elkaar had geraapt om contact op te nemen. Ik had het bericht in meerdere variaties opgesteld en koos uiteindelijk voor de meest simpele. *Staat de uitnodiging voor de film nog? Vanavond?* Dat ‘*Vanavond?*’ was cruciaal omdat ik vreesde dat hij mij op zijn beurt dagen zou laten wachten.

Hij reageerde meteen. *Zeker. Zal ik je over een uur ophalen?*

Ik was doodsbenauwd om hem weer te zien. Hoe moest ik me gedragen? Wat moest ik aan? Wat te zeggen? De vanzelfsprekendheid die er was geweest op die eerste avond kwam niet meer terug.

Max zag er ontspannen en rustig uit. Ik klom in de auto die zo schoon was dat het leek alsof hij net van de dealer kwam. Nergens een wikkeltje van een te snel verorberde reep, een afgedankt flesje cola of een rondzwerfende zonnebril waaraan ik iets kon aflezen over zijn voorkeuren. Niets om de hongerige nieuwsgierigheid in mij te stillen. Zijn zelfverzekerde handen lagen professioneel om het notenhouten stuur.

‘Fijn je te zien.’

Ik knikte. We zoefden over de gracht.

‘Hoe gaat het met je scriptie?’ Zijn geconcentreerde blik was strak op de weg gericht.

‘Goed.’ Mijn stem trilde.

‘Waar gaat het over?’

‘Over de secularisatie in Nederland in het afgelopen decennium.’

‘Interessant.’

‘Vind je?’

Hij keek naar rechts.

‘Ik kreeg het onderwerp in mijn maag gesplitst door mijn scriptie-begeleider die er zelf mee bezig is.’

‘En dat sta je zomaar toe?’

Ik haalde mijn schouders op. ‘Ik vind het op zich wel interessant. De kerken lopen leeg, mensen willen niet meer bij een groep horen. Mij lijkt het juist fijn om bij een groep te horen.’

‘Je hoort toch bij een groep?’

Ik schrok. Ja, natuurlijk. Ik hoorde bij een groep. ‘Een deel van mijn onderzoek gaat over de leegloop van de synagogen.’

‘En? Wat ben je te weten gekomen?’

‘De enige gemeenschap die groeit is de Liberaal Joodse Gemeente in Amsterdam.’

‘Ga jij daarheen?’

Klik-klak-klik-klak. We sloegen de Vijzelstraat in. Ik haalde diep adem zonder te veel geluid te maken. ‘Nee, ik niet.’ Ik moest van onderwerp veranderen. ‘Max, na onze eerste nacht was je ’s morgens ineens weg. Waarom?’

‘O, ik had een klant. Ik moest om negen uur op de zaak zijn.’

Zijn knokkels staken wit af tegen zijn gebronsde huid. Zijn pols, behaard en slank, vormde de perfecte overgang tussen zijn hand en de in een smetteloos wit overhemd gevangen arm. Het witgouden horloge als brugwachter fier tussenbeide.

‘Ik wilde je niet wakker maken, je lag zo heerlijk te slapen.’ Hij legde zijn hand even op mijn bovenbeen. Mijn lichaam reageerde heftig. ‘Vond je het vervelend dan?’

‘Nee, nee.’

‘Jawel, ik hoor het aan je. Sorry, dat had ik anders moeten doen. Maar ik was niet eens van plan te blijven slapen. Ik had je in bed gelegd omdat je aangeschoten was en ik was even naast je gaan liggen. Zodra je sliep wilde ik weggaan, maar ik viel zelf ook in slaap.’

‘Oké.’

‘Nu we toch bezig zijn heb ik ook nog een vraag voor jou. Heb je een vriend?’

‘Hoezo?’

‘Omdat je zo’n tijd niets liet horen. Ik dacht dat je misschien iets moest afronden.’

‘Nee. Ik ben niet zo goed in dingen, eh... in mensen vasthouden.’ Mijn hart sloeg snel, mijn keel was droog en ik woog elk woord voordat ik het uitsprak. *Te snel. Te hoog. Te zacht. Niet interessant genoeg. Kinderlijk.*

‘Ik vind relaties ook lastig.’

Ik glimlachte. Misschien was ik wel bang voor het geluk dat zo voor het oprapen leek te liggen. Ik had in mijn leven veel geleerd over verdriet en verlies maar ik had eigenlijk nooit geleerd hoe je bukt voor geluk.

Max had logeplaatsen gereserveerd voor de eerste avondvoorstelling. We gingen naar een romantische film over een stel dat aanspoelde op een onbewoond eiland en moest zien te overleven. Er zat bijna niemand in de bioscoop. Hij haalde popcorn en spa. Het duurde erg lang voordat het licht uitging. Toen de film begon pakte hij mijn hand. Hij kneep er zachtjes in. Ik spande mijn spieren aan om hem te laten weten dat ik het fijn vond. Ik werd licht in mijn hoofd.

Max boog zich naar me toe, het filmdoek verdween achter zijn krullen. Hij plaatste zijn lippen voorzichtig op de mijne. Het leek alsof er een elektrische schok door mijn lichaam ging. Ik kreunde. Toen zijn hand een knoepje van mijn bloes losmaakte en soepel

door de opening naar binnen gleeed, werd ik overvallen door een groot gevoel van passiviteit. Ik wilde dat hij alles met me deed. Maar niet hier.

‘Zullen we gaan?’ fluisterde ik.

‘Ja, wat doen we hier überhaupt?’

We begonnen allebei te lachen.

In het flikkerende licht van de filmbeelden verlieten we hand in hand de zaal. De volle bak popcorn en de flesjes spa bleven als stille getuigen van onze aanwezigheid achter.

In de auto zoenden we elkaar lang en uitgebreid. Het voelde alsof alles in mijn leven naar deze plek, naar dit punt, naar deze man had geleid. De tijd viel onder ons vandaan en ik keek vanuit een nieuwe plek naar mijn leven, een leven waarin Max altijd had bestaan.

‘Ik hou dit niet lang vol,’ zei hij gekweld, alsof ik iets ellendigs met hem deed.

‘Waar woon je?’ vroeg ik.

‘Zuid, Beethovenstraat.’

‘Mijn kamer is dichterbij.’

Dat liet hij zich geen twee keer zeggen. Hij scheurde over de gracht terug naar mijn studentenhuis. Nu was ik degene die rustig was. De hartkloppingen waren verdwenen. Ik had weer controle over de situatie en ik genoot van de urgentie die voelbaar werd toen hij een rood stoplicht negeerde. Hij parkeerde zijn Range Rover op een laden-en-lossenparkeerplaats voor mijn deur. Ik attendeerde hem erop maar hij zei dat het hem niet uitmaakte. Dat kon twee dingen betekenen. Of hij bleef niet lang. Of hij bleef wel lang en was gaarne bereid de bekeuring die daarbij hoorde te betalen.

Op mijn kamer zette hij me tegen de muur en zoende me hongerig. Na een tijdje duwde hij me tegen de grond en kleedde me uit. We neukten op het groezelige tapijt dat de vorige bewoonster had laten liggen en dat ik al heel lang had willen vervangen.

Nadat hij was klaargekomen, zei hij: ‘Wat was dat een slechte film.’

‘Maar deze is wel aardig,’ zei ik.

‘Aardig?’ Er schoot een onzeker lachje over zijn gezicht.

‘Ja, alleen het eind is een anticlimax.’

‘Maak je geen zorgen.’ Hij aaide mijn wang. ‘Dit is slechts de trailer.’

We klommen in bed. Ik voelde me licht en vrij. Misschien was dit wat ze bedoelden met gelukkig. Eén worden met het moment, een tijdelijk ontslag van alle verplichtingen die het leven je oplegt. Ik zou niet weten wat er belangrijker kon zijn dan dit.

‘Kom maar, lieverd.’ Hij trok mijn lichaam tegen zich aan. De eerste seks was ruw, bijna agressief alsof hij me had willen bezitten. In mijn dronken bui had ik hem gezegd dat ik niet veroverd wilde worden. Van die assertieve vrouw was vanavond weinig over. Ik had een enorme behoefte me aan hem over te geven, alsof ik liever niet meer van mezelf wilde zijn. ‘Let op, dit is de eerste scène.’

Max’ hoofd zakte omlaag, zijn tong gleed kalm en geduldig langs mijn hals naar beneden. Ik sloot mijn ogen, de wereld leek nog alleen zintuiglijk van aard. Ik raakte het gevoel voor tijd kwijt.

Het kon een uur later zijn of drie minuten. We lagen uitgeput in elkaars armen, de lakens plakten aan onze benen. Mijn huid gloeide. En mijn hoofd was leeg.

‘Hoe komt het dat ik jou nooit eerder ontmoet heb? Ik ken ieder Joods meisje in Amsterdam.’

Ik vond zijn arrogantie aandoenlijk. Zijn opmerking herinnerde mij er echter wel aan dat ik hem nog iets moest vertellen. Tegelijk vermoedde ik dat die bekentenis weleens het eind van deze ontluikende liefde zou kunnen betekenen. Hij was dan wel minder streng in de leer dan zijn zus, maar hij kwam uit een orthodox-Joodse familie. Hoe stonden zij tegenover een meisje dat naar de letter van de wet niet Joods was?

‘Hoe komt het dat je nog steeds vrijgezel bent?’

‘Waarom ben jij nog steeds vrijgezel?’ pareerde ik zijn vraag in

de hoop wat tijd te kopen om na te denken over hoe ik het jammerlijke nieuws moest brengen.

‘Ik heb alle leuke Joodse meisjes in Amsterdam wel zo’n beetje gehad.’ Hij keek me uitdagend aan. ‘O sorry, dat klinkt heel fout.’

‘Gelukkig heb je het zelf door. Heb je alleen Joodse meisjes gehad?’

‘Nee, ook wel andere, maar die waren geen *marriage material*.’

Mijn keel werd dichtgeknepen. Zie je wel.

‘Het komt heel vaak voor hoor,’ zei Max.

‘Wat?’

‘Dat Joden na de Holocaust afstand hebben genomen van het Jodendom.’ Hij richtte zich op. ‘Is dat bij jouw familie zo gegaan?’

Hij had een totaal verkeerd beeld van mij. Ik moest hem uit de droom helpen. Maar hoe kon ik hem zeggen dat ik geen marriage material was? Dat ik een illusie was, een religieuze luchtspiegeling. Een beproeving van de Eeuwige?

‘Wie is dat?’ Max wees naar het lijstje op mijn nachtkastje.

‘Mijn vader.’

‘Wat doet hij? Hij komt me bekend voor.’

‘Ik ken hem niet. Hij heeft ons verlaten toen ik nog een baby was.’

‘*Damn*. Sorry.’

‘Geeft niet. Ik heb zevenentwintig jaar gehad om eraan te wennen.’

‘Nee, ik bedoel sorry dat ik laatst zomaar ben weggegaan.’ Hij pakte het lijstje op en bestudeerde de foto. ‘Ben jij dit?’

‘Ja. De enige foto van ons samen.’

‘Wat triest.’ Max zette de foto terug. ‘Je vader is een echte Jid.’ Hij streek met zijn hand over mijn wang. ‘En jij een prachtige Joodse vrouw.’

Was dat een compliment? Hij sloeg zijn armen om me heen.

‘Wat een rotzak om jou in de steek te laten.’ Zijn stem klonk diep. ‘Ik zal dat nooit doen. Ik bedoel, ik zal nooit meer zomaar weggaan, dat kan niet bij jou.’

Ik begon zachtjes te huilen.

‘Dat is goed, huilen is goed,’ zei hij. ‘Waar woont hij nu?’

‘Geen idee.’

‘Weet je moeder dat ook niet?’

Max pakte een zakdoekje uit de tissuedoos naast mijn bed.

‘Mijn moeder zegt dat hij op een goede dag naar Israël is vertrokken.’

‘Israël?’ Max trok zijn wenkbrauwen op. ‘Hoezo?’

‘Hij is heel vroom geworden, naar het schijnt.’

‘En je moeder?’

Wat moest ik zeggen over mijn moeder? Zij zou het verschrikkelijk vinden dat ik hier met een Joodse man in bed lag. Maar dat was niet de beste introductie. ‘Mijn moeder is... een dappere vrouw. Ze heeft mij alleen opgevoed. Het geloof speelde geen rol bij ons thuis.’

Hij streelde mijn rug. ‘Ik begrijp dat het moeilijk is erover te praten.’

Ik knikte.

‘Sophie? Wil je me iets beloven?’

Ik wilde hem alles beloven.

‘Als ik voor altijd bij jou blijf, blijf jij dan voor altijd bij mij?’

Ik glimlachte. ‘Zoiets kun je toch niet beloven? En zeker niet zo snel.’

‘Waarom niet? Als ik een meesterwerk zie, herken ik dat meteen.’